

حکمرانی الکترونیک؛ ابزاری برای مبارزه با فساد (مطالعه موردی کره جنوبی)

نویسندگان: سهل اقبال، جین-وان سئو
مترجم: آیت باقری^۱

چکیده

فساد مانعی برای توسعه و حکمرانی خوب است. این مسئله به ویژه در کشورهای کمتر توسعه یافته و اقتصادهای در حال ظهور و توسعه ای نمود بیشتری دارد. محافل دانشگاهی از چند دهه گذشته توجه فراوانی به آن نشان داده اند. در این عصر اطلاعات مدرن، فناوری اطلاعات و ارتباطات در زندگی روزمره تقریباً به امری اجتناب ناپذیر تبدیل شده است. حکمرانی الکترونیک از محصولات فرعی فناوری اطلاعات و ارتباطات است. مقاله حاضر بر آن است که حکمرانی الکترونیک را به عنوان ابزاری برای مبارزه با فساد در نظر گیرد. مواردی از کره جنوبی یعنی سامانه بهبود رویه های برخط و سیستم تدارکات الکترونیک دولتی آن مورد تحلیل قرار خواهد گرفت. در این مقاله، بازیگران و عوامل موفقیت کره جنوبی شناسایی خواهند شد و توضیح می دهیم که چگونه حکمرانی الکترونیک موجبات مهار فساد را ممکن می سازد.

واژگان کلیدی: حکمرانی الکترونیک، فساد، سامانه بهبود رویه های برخط و سیستم تدارکات الکترونیک دولتی

۱- مقدمه

فساد به‌ویژه در کشورهای کمتر توسعه‌یافته و اقتصادهای در حال ظهور و توسعه‌ای مسئله‌ای بسیار خطرناک، سرسام‌آور، فراگیر، یک بیماری اجتماعی، بحران بزرگ، در مرحله هشدار و بی‌نهایت خطیر است. حکمرانی الکترونیک می‌تواند یکی از شیوه‌های محدودکننده فساد باشد، این در حالی است بیشتر کشورهای در حال توسعه و اقتصادهای در حال ظهور و توسعه‌ای هنوز وارد جریان حکمرانی الکترونیک نشده‌اند. برخی از آن‌ها پیاده‌سازی حکمرانی الکترونیک را آغاز کرده و برخی دیگر دست به اقدامات مشابه برای کاهش فساد زده‌اند. نمونه‌های بسیار خوبی از این دست کشورها در آسیا یعنی در جایی وجود دارد که حکمرانی الکترونیک، نتایج خوبی در راستای کاهش فساد به دنبال داشته است. کره جنوبی، سنگاپور و هنگ‌کنگ مثال‌های بارزی از این دست کشورها هستند.

بانک جهانی، فساد را یکی از بزرگ‌ترین موانع توسعه اجتماعی و اقتصادی ذکر کرده که توسعه را از طریق انحراف از حاکمیت قانون و تضعیف بنیان‌های نهادی (که رشد اقتصادی منوط به وجود آن‌هاست) متزلزل می‌سازد. اثرات زیان‌بار فساد مخصوصاً برای فقرا سخت‌تر است زیرا شدیدترین آسیب‌ها را از فروپاشی اقتصادی متحمل می‌شوند و از کمترین توانایی در تحمیل هزینه‌های فوق‌العاده ناشی از رشوه‌خواری، تقلب و سوءاستفاده از امتیازهای اقتصادی برخوردارند. فساد، گسترش عدالت در بسیاری از بخش‌های جهان را تضعیف می‌کند و با انکار قربانیان و حقوق بشر بنیادین امکان برگزاری دادگاه‌های عادلانه و بی‌طرف را از بین می‌برد. موارد فوق نتیجه‌گیری انتقادی گزارش جهانی فساد است که در سال ۲۰۰۷ توسط سازمان شفافیت منتشر گردید.

فساد همچنین با تضعیف نهادها و ارزش‌های دموکراسی، عدالت و ارزش‌های اخلاقی و با به خطر انداختن توسعه پایدار و حاکمیت قانون، تهدیدی برای ثبات و امنیت قلمداد می‌شود. در بیانیه پایانی «گردهمایی جهانی مبارزه با فساد و پاسداری از سلامت اداری» که در سال ۲۰۰۱ در لاهه برگزار شد، از فساد به‌عنوان ویروسی توانمند برای زمین‌گیر کردن دولت، بی‌اعتبارکننده نهادهای عمومی و شرکت‌های خصوصی یاد شده است که تأثیر ویرانگر بر حقوق بشر دارد و از این‌رو جامعه و توسعه را تضعیف می‌کند و به‌ویژه افراد فقیر را تحت تأثیر قرار می‌دهد. این بیانیه خاطر نشان می‌سازد که تلاش‌های مبارزه با فساد باید همواره بخش جدایی‌ناپذیری از ارتقای حکمرانی خوب از جمله نظام مالی سالم باشد.

برای یک جامعه دارای فساد کمتر، حکمرانی شفاف، مطلوبیت بالایی دارد. همچنین افزایش اطلاعات برای حکمرانی بااهمیت است. حکمرانی الکترونیک می‌تواند شفافیت بیشتری را تضمین نموده و راه دسترسی به اطلاعات را آسان نماید. شفافیت بیشتر به معنای فساد کمتر است. در عصر کنونی اطلاعات، جهان توسعه‌یافته مترادف با جهان الکترونیک است. ارتقای سلامت اداری، پاسخگویی، مدیریت

صحیح امور عمومی و اموال عمومی یکی از اهداف کنوانسیون مبارزه با فساد سازمان ملل متحد است که از رهگذر حکمرانی الکترونیک قابل تحقق می‌باشد. از آنجاکه هدف این مقاله، نگاه به حکمرانی الکترونیک از زاویه ابزار مبارزه با فساد است، مواردی از کره جنوبی مانند سامانه بهبود روش‌های برخط (اوپن) برای درخواست‌های شهری دولت کلان‌شهر سئول^۱ و سیستم تدارکات الکترونیک دولتی^۲ تحلیل خواهد شد و الزامات سیاست‌گذاری^۳ برای کاهش فساد به‌دست خواهد آمد.

سامانه اوپن به‌منظور دستیابی به شفافیت در مدیریت شهری از راه کاهش تعلل‌های غیرضروری یا جلوگیری از مدیریت ناروای امور شهری توسعه یافت. سامانه اوپن شبکه‌محور به شهروندان اجازه می‌دهد بر چگونگی رسیدگی به درخواست مجوزها به‌ویژه در حوزه‌هایی که در آنها احتمال رخ دادن بی‌نظمی‌ها وجود دارد، نظارت داشته باشند. اوپن یک سامانه برخط برای بهبود شفافیت در فرایند خدمات اداری است. حصول اطمینان از شفافیت و قابلیت اعتماد در مدیریت شهری از مشخصه‌های این سامانه می‌باشد.

از طرف دیگر، سیستم تدارکات الکترونیک دولتی، سیستمی است که روش‌های تدارکاتی را از کاغذی به دیجیتال تبدیل نمود. بر روی آن در گاهی برای اطلاع‌رسانی درباره تدارکات عمومی و یک بازار الکترونیک عمومی وجود دارد که در آن خریداران و فروشندگان متعدد به‌صورت الکترونیکی همدیگر را ملاقات کرده و از طریق پنجره واحد یکپارچه که نهادهای عمومی و فروشندگان را به هم مرتبط می‌سازد، درباره انواع کسب‌وکارها باهم دادوستد کنند.

سیستم تدارکات الکترونیک دولتی چهار کارکرد اصلی دارد:

۱- ارائه اطلاعات یکپارچه: طبق قانون حدود ۲۷ هزار سازمان عمومی ملزم هستند اطلاعات درباره مزایده و مناقصه‌ها از جمله حجم پروژه، مشخصات، معیارهای اعطای قرارداد را روی وبگاه این سیستم قرار دهند. همچنین اطلاعاتی درباره ۳۹۰ هزار محصول روی این سیستم فهرست شده است.

۲- ثبت نام برای یک‌بار: تأمین‌کنندگان می‌توانند در همه مزایده‌ها و مناقصات سازمان‌های عمومی با یک‌بار ثبت نام در سیستم تدارکات الکترونیکی دولت مشارکت نمایند و نیازی به ثبت نام دیگری ندارند. مشارکت آن‌ها در مزایده‌ها و مناقصات افزایش چشمگیری داشته است.

۳- تضمین شفافیت بیشتر: سیستم تدارکات الکترونیکی دولت، تدارکات الکترونیک شفاف را میسر می‌سازد. تمام فرایند تدارکات از جمله درخواست خرید، دعوت به مزایده و مناقصه، بازرسی قرارداد و پرداخت‌ها دیجیتالی شده است و اطلاعات به‌صورت به‌روز در معرض دید همگان قرار می‌گیرد. اخیراً ۹۲ درصد از مزایده‌ها و مناقصات داخلی به‌صورت الکترونیکی اجرا شده‌اند. هر ماه

1 - Online Procedure Enhancement (OPEN) system for civil applications of Seoul Metropolitan Government (SMG)

2 - Government e-Procurement System (GePS)

3 -policy implications

نزدیک به ۱/۲ میلیون نفر در مزایده‌ها و مناقصات الکترونیکی مشارکت دارند. با کنار گذاشتن بخشی از کارکنان عمومی و انجام کارها به وسیله اینترنت، راه برای کشف و پی بردن به رفتارهای آلوده به فساد از طریق ره‌گیری اطلاعات و ثبت هرگونه حرکات افراد باز است. شفافیت شامل ویژگی‌هایی همچون دسترس‌پذیری، کیفیت، قابلیت اعتماد و تناسب اطلاعات می‌باشد از این رو جایی که اطلاعات نامتناسب، گمراه‌کننده، بی‌موقع یا ناصحیح وجود دارد، شفافیتی وجود نخواهد داشت. دولت الکترونیک ممکن است با کاهش زمان ارائه خدمات، صحت اطلاعات را افزایش دهد و فرصت‌های اندکی را برای کارمندان عمومی به منظور اقدام به فساد بر جای بگذارد. دلیل اینکه چرا شفافیت به‌عنوان یکی از عوامل اصلی کاهش فساد در نظر گرفته می‌شود این است که مقامات دولتی باید هر تصمیم خود را توجیه کنند و از این رو فضای کمی برای رازداری/واقعیت پوشی باقی می‌گذارد، بنابراین راه برای پاسخگویی کارمندان عمومی هموار می‌شود.

۴- بازارچه خرید الکترونیک سیستم تدارکات الکترونیکی دولت: نزدیک به ۲۳ هزار کالا از جمله لوازم اداری در این بازارچه موجود است. سازمان‌های عمومی می‌توانند فرایند خرید کالاهای موردتقاضا را تنها با چند کلیک از ثبت سفارش تا پرداخت تکمیل کنند. این سازمان‌ها ۹۷ درصد از محصولات اداری موردنیاز خود را از این بازارچه الکترونیک تهیه می‌کنند.

با اینکه مقاله حاضر با شرح مختصری از حکمرانی الکترونیک و فساد آغاز می‌شود و شرح موجزی درباره مفهوم سامانه اوپن و تدارکات الکترونیک دولتی ارائه می‌دهد، در عین حال به بیان برخی دلایل در ارتباط با این پرسش می‌پردازد که چگونه حکمرانی الکترونیک می‌تواند در به حداقل رساندن فساد کمک کند. مقاله سپس سعی خواهد کرد برخی سازوکارهای حکمرانی الکترونیک که قابلیت کاربرد به‌ویژه در کشورهای کمتر توسعه‌یافته به‌منظور به حداقل رساندن فساد را دارد، مورد شناسایی قرار دهد. در نهایت، نمونه‌ای موفقیت‌آمیز از جمهوری کره به‌منظور راهنمایی‌های سیاست‌گذاری ارائه گردیده است.

تعریف حکمرانی الکترونیک و فساد

حکمرانی و دولت‌مداری^۱ دو واژه مترادف نیستند. دانشمندان اظهار می‌دارند، دولت‌مداری زمانی اتفاق می‌افتد که افرادی با داشتن اقتدار قانونی و رسمی و قدرت پلیسی به پیاده‌سازی و اجرای فعالیت‌ها می‌پردازند؛ حکمرانی به ابداع، اجرا و پیاده‌سازی فعالیت‌هایی اشاره دارد که توسط اهداف مشترک شهروندان و سازمان‌هایی که ممکن است اقتدار رسمی و قدرت پلیسی داشته باشند یا نه، مورد حمایت قرار می‌گیرد. به همین ترتیب دولت الکترونیک و حکمرانی الکترونیک معنای مشابهی ندارند. دولت الکترونیک اولین مرحله از حکمرانی الکترونیک است. حصول اطمینان از دولت الکترونیک، اطمینان

از حکمرانی الکترونیک را ممکن می‌سازد. دولت الکترونیک به‌عنوان استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات در حال ظهور مانند اینترنت، وب جهان گستر (WWW) و تلفن‌های همراه برای ارائه اطلاعات و خدمات به شهروندان و کسب و کار مورد فهم قرار می‌گیرد. به‌عنوان اولین مرحله، اطلاعات درباره خدمات بر روی سایت اینترنتی منتشر می‌شود و شهروندان می‌توانند بر گه‌های درخواست برای انواع گوناگون خدمات را از روی سایت پیاده نمایند. مرحله بعدی مستلزم استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات در ارائه واقعی خدمات مانند پر کردن اظهارنامه مالیاتی، تجدید مجوز و سایر موارد است. ابتکارات دولت الکترونیک را می‌توان در دو مقوله داخلی شامل دولت با دولت و دولت با کارکنان یا مقوله خارجی شامل دولت با بازار و دولت با شهروندان دسته‌بندی کرد. مقوله دولت با دولت دربرگیرنده تعامل بین مقامات دولتی چه در درون اداره و یا در درون ادارات دولتی است. مثال‌هایی از این دست شامل استفاده از ایمیل برای ارتباطات داخلی دولتی یا نرم‌افزارهای سفارشی^۱ برای پیگیری فرایند پروژه‌های دولتی می‌باشد. خدمات رایج دولت با دولت در ایالت کارناتا کای هند، سامانه پلیس الکترونیک است که به‌صورت الکترونیک دارای پایگاه داده‌های قابل جست‌وجو از انواع گوناگون پرونده‌های پلیس می‌باشد. دولت الکترونیک دولت با کارکنان مستلزم ارائه خدمات دولت برای کارکنان خود می‌باشد. یک مثال خوب از خدمات دولت با کارکنان سامانه مدیریت بازنشستگی است که امکان دریافت اطلاعات مربوط به بازنشستگی همه کارکنان دولت و قابلیت دریافت پرینت از همه گزارش‌ها را در مواقع لزوم فراهم می‌آورد. دولت الکترونیک دولت با بازار شامل تعامل واحدهای کسب و کار با دولت می‌باشد. مثال‌های از این دست شامل ثبت مالیات شرکت یا انجام فرایند تدارکات دولتی از طریق اینترنت است. سیستم تدارکات الکترونیک دولتی کره جنوبی مثال شناخته‌شده‌ای از مقوله دولت با بازار است. دولت الکترونیک دولت با شهروندان مربوط به تعاملات شهروندان با دولت است. تقویت رویه‌های برخط (اوپن) برای درخواست‌های شهری دولت کلان‌شهر سئول مثال خوبی از دولت الکترونیک دولت با شهروندان است.

یونسکو، حکمرانی الکترونیک را چنین تعریف کرده است: «استفاده بخش عمومی از فناوری اطلاعات و ارتباطات با هدف بهبود اطلاعات و ارائه خدمات، تشویق مشارکت شهروندان در فرایند تصمیم‌گیری و پاسخگویی، شفافیت و کارآمدی هرچه بیشتر دولت».

اما تعریف فساد محل جدل‌های طولانی بوده است. «کفش‌ها به‌خودی‌خود کثیف نیستند، کثیفی آن‌ها زمانی است که روی میز ناهارخوری قرار گیرند؛ غذا به‌خودی‌خود کثیف نیست، زمانی کثیف است که ظروف پخت‌وپز در اتاق خواب رها شود یا غذا روی لباس پاشیده شود؛ همچنین است زمانی که وسایل حمام در اتاق نشیمن و لباس‌ها روی صندلی‌ها باشند». براساس عبارت یادشده، رفتار فاسد ممکن است با توجه به بازیگران و کارگردانان آن معنای متغیری داشته باشد. فساد معانی گوناگونی در

جوامع گوناگون دارد. چیزی که در نظر یکی رشوه است از نظر فرد دیگر هدیه محسوب می‌شود. یک رهبر سیاسی یا مقام عمومی که به دوستان، اعضای خانواده و حامیانش کمک می‌کند ممکن است نزد برخی جوامع عملی تحسین برانگیز و نزد برخی دیگر عمل فاسد قلمداد گردد.

کلینگارد، فساد را با نمایش یک معادله تعریف می‌کند: فساد = انحصار + صلاح‌دید^۱ - پاسخگویی. فرهنگ پیشرفته آکسفورد، معنی فساد را به‌عنوان یک رفتار فریبکارانه یا غیرقانونی به‌ویژه افراد سهیم در قدرت عنوان می‌کند. تامپسون، سه عنصر اصلی مفهوم کلی فساد را شناسایی کرده است: منافع پنهان مقام عمومی، به‌دست آوردن امتیازی از سوی شهروند خصوصی (چیز پنهان) و ارتباط بین منافع و امتیاز، از نظر کافمن، کرای و زوییدو-لوباتون فساد، به‌کارگیری قدرت عمومی برای منافع شخصی است در حالی که زعم اشلیفر و ویشنی فساد، فروش اموال دولتی از سوی مقامات دولتی برای منفعت شخصی است. براساس تعریف سازمان شفافیت بین‌الملل فساد سوءاستفاده از قدرت و اگذار شده در راستای منافع فردی می‌باشد. در گزارش کمیته پیشگیری از فساد، از اعمال ناروا و خودخواهانه قدرت و نفوذ وابسته به منصب عمومی یا موقعیت ویژه که شخص در زندگی عمومی خود متصدی آن می‌شود، با عنوان فساد یاد شده است.

تقریباً همه تعاریف سیاسی بر تخریب خیر عمومی توسط منافع شخصی تأکید دارند. در نوشتار حاضر دیوان‌سالاران، شهروندان و صاحبان کسب و کار از ذی‌نفعان اصلی فرایند فساد محسوب شده‌اند. حکمرانی الکترونیک می‌تواند این فرایند را از طریق گسترش شفافیت و مشارکتی که ماسعی کرده‌ایم در پایان این نوشتار به‌عنوان نتیجه به آن دست یابیم، محدود سازد.

۲- حکمرانی الکترونیک و فساد: بحث نظری

فساد، توجه گسترده دانشمندان و متخصصان حوزه‌های گوناگون در سراسر جهان را به خود معطوف کرده است. بررسی سازمان شفافیت بین‌الملل نشان می‌دهد در طی ده سال گذشته، موضوع اصلی چهار هزار کتاب و مقالات مجلات منتشر شده، مربوط به مسئله فساد بوده است. در بین آن‌ها ۷۴ درصد به مسئله سیاست و موضوعات مدیریت عمومی، ۱۰ درصد مربوط به چشم‌انداز تاریخی، ۹ درصد مربوط به قانون و دستگاه قضایی، ۴ درصد اقتصادی، ۲ درصد پیرامون قوم‌نگاری و فرهنگ و ۱ درصد به اخلاق کسب و کار اختصاص داشت (گزارش جهانی فساد؛ ۲۰۰۱). در طی پانزده سال گذشته شواهد و نظریه‌های پیراسته شده نشان می‌دهد که در کل، فساد باعث تأخیر و تحریف توسعه سیاسی و اقتصادی می‌شود. برخلاف استدلال‌های کارکردگرایان این یافته‌ها بر فرایندهای واقعی و نتایج نظام‌مند و قابل‌اندازه‌گیری استوار است نه بر پایه کارهای خاص و فرضیه‌ای که در انزوا قرار دارند. فساد در جهان سوم یکی از موانع اصلی توسعه برای حکمرانی است. از این رو، حکمرانی الکترونیک می‌تواند به

تلاش‌های معطوف به کاهش فساد یاری رساند.

فساد از موضوعات توسعه‌ای مهمی است که بی‌تردید نباید به بوته فراموشی سپرده شود. نمونه‌های موفقیت‌آمیز بینابینی^۱ زیادی پیرامون داشتن درهای باز^۲ بسیار زیاد، ابهام‌زدایی و توضیح موضوعات، تلاش‌های مورد حمایت و توسعه ابزارهایی برای سنجش فساد وجود دارد. در شمار بسیاری از نمونه‌های موفق، فناوری اطلاعات و ارتباطات اغلب یکی از مهم‌ترین عناصری می‌باشد که به این بهسازی در کنار سایر عوامل همانند رهبری، مدیریت، انگیزه‌های مثبت و دخالت ذی‌نفعان کمک می‌کند. درباره تأثیر فناوری اطلاعات و ارتباطات در مبارزه با فساد چندین مبحث وجود دارد. با این حال هنوز آشکار است که شیوه‌های استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات به‌عنوان یکی از توانمندسازها، شیوه جایگزینی برای به حداقل رساندن فساد در ارائه خدمات و تقویت شفافیت قلمداد می‌گردد. با فرض این واقعیت که شمار بسیاری از کشورها داری طرح‌های جاه‌طلبانه برای استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات در ارائه خدمات زیرمجموعه عنوان حکمرانی الکترونیک هستند، فرصت مهمی برای تأثیرگذاری بر فساد از طریق طراحی این سیستم‌ها به شیوه‌ای وجود دارد که دلیل مبنایی رخ دادن فساد را از بین ببرد. چرا فساد مهم است؟ دبیر کل پیشین سازمان ملل بر آن بود که «فساد به شکل نامتناسبی به مردمان فقیر از رهگذر انحراف منابعی که برای توسعه در نظر گرفته شده است، آسیب می‌رساند، توانایی دولت را برای ارائه خدمات اساسی به تحلیل می‌برد، به نابرابری و بی‌عدالتی دامن می‌زند و مانع سرمایه‌گذاری و کمک خارجی می‌گردد». هاگوئیت لبل در سخنرانی خود در همایش بین‌المللی سازمان ملل خاطر نشان ساخت که فساد، میلیون‌ها نفر را در فقر و بدبختی گرفتار می‌کند؛ مردم‌سالاری و حاکمیت قانون را تضعیف می‌سازد؛ باعث انحراف تجارت ملی و بین‌المللی می‌شود؛ حکمرانی صحیح و اخلاق در بخش خصوصی را به خطر می‌اندازد؛ باعث پدیدار شدن بحران‌های اجتماعی، اقتصادی و سیاسی می‌شود؛ و امنیت داخلی و بین‌المللی را با تهدید مواجه می‌سازد. فساد، اعتماد مردم به سیستم سیاسی، نهادها و رهبری را تضعیف می‌کند. هاستد از مؤسسه امپرسا در مطالعات خود با عنوان «ثروت، فرهنگ و فساد» نشان داده است که فساد به میزان قابل ملاحظه‌ای با سرانه تولید ناخالص داخلی، فاصله قدرت^۳، مردخویی^۴ و پرهیز از ابهام^۵ همبستگی دارد. حبیب و زوراویکی تأثیر فساد بر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی را تشریح کرده‌اند و به این نتیجه رسیده‌اند که فساد مانع جدی برای سرمایه‌گذاری محسوب

1 - intermediate

2 - openness

۳ - power distance / فاصله قدرت، میزانی که افراد وجود برابری در قدرت، اختیارات، موقعیت و ثروت جامعه را به‌عنوان حد طبیعی و یا ذاتی قلمداد می‌کنند. م

4 - masculinity

۵ - uncertainty avoidance / پرهیز از ابهام، میزانی است که اعضای یک فرهنگ در مواجهه با ابهام و موقعیت‌های ناشناخته احساس تهدید می‌کنند و باورها و روش‌هایی برای پرهیز از آن‌ها خلق کرده‌اند، در امتیاز پرهیز از ابهام (UAI) منعکس می‌گردد. م

می‌گردد. از راه تدارک جایگزینی برای کانال وزارتی^۱ به‌منظور ارائه خدمات، دولت الکترونیک رقابت را ترویج می‌کند که سطوح خدمات را بهبود بخشیده و فساد را کاهش می‌دهد.

حکمرانی الکترونیک می‌تواند دامنه رقابت را برای همه برابر کند. از دیدگاه نظری، تأثیر رقابت بر فساد مبهم است. رقابت کمتر به این معنا است که شرکت‌ها از رانت‌های بالاتری برخوردار هستند بنابراین دیوان‌سالارانی که دارای حق کنترل بر آن‌ها می‌باشند مانند بازرسان یا تنظیم‌کنندگان مالیاتی از انگیزه‌های بیشتری برای مشارکت در رفتارهای آمیخته به خلاف برخوردارند. حکمرانی الکترونیک می‌تواند تمهیدات فساد را متوقف سازد. ماکرا به فساد به‌عنوان تمهیدی می‌نگرد که مستلزم تبادل امتیاز بین دو طرف است، طرف متقاضی و طرف عرضه‌کننده که نخست بر تخصیص منابع یا به‌صورت مستقیم و یا در آینده تأثیرگذار است و دوم مستلزم استفاده و یا سوءاستفاده از مسئولیت عمومی و جمعی برای مقاصد خصوصی است. کیم و کیون جولی با ارائه برخی آمارها نشان دادند که بعد از استقرار حکمرانی الکترونیک (سامانه اوپن) سطح خدمات مقامات عمومی افزایش یافته است.

فرهنگ الکترونیک می‌تواند طرز تلقی فرهنگی از فساد را تغییر دهد. اگر کسی بخواهد مجوزی بگیرد، سفارش‌های کاری بدهد و از حقوق بازنشستگی برخوردار گردد مجبور است مبلغی پول به‌عنوان «پول تسریع‌کننده» برای دریافت آن خدمات پرداخت نماید. این امر در برخی کشورهای درحال توسعه تبدیل به‌نوعی از فرهنگ شده است. ارزش‌های فرهنگی، نقش بنیادی در ابعاد ساختاری مرتبط با فساد بازی می‌کنند. استقرار حکمرانی الکترونیک، فرهنگ جدیدی را خلق خواهد کرد که در آن شفافیت در دسترس قرار می‌گیرد. حکمرانی الکترونیک، تضمین‌کننده رفتار برابر با دیوان‌سالاران است. این، پنداری شایع است که فساد در دیوان‌سالاری وجود دارد. موقعیت فردی شهروندان برای دریافت خدمات از دیوان‌سالاران متفاوت است اما در حکمرانی الکترونیک این آزادی عمل محدود شده است. به کارگیری فناوری اطلاعات و ارتباطات (که در اینجا به‌عنوان حکمرانی الکترونیک معنا می‌کنیم) می‌تواند فساد را از طریق اجرای بهتر قواعد، کاهش رازداری مقامات و افزایش شفافیت تقلیل دهد. هیکز یادآور این احتمال می‌شود که مقامات در مقابل سیستم جدید فناوری اطلاعات و ارتباطات از بیم از دست دادن درآمد آلوده به فساد از خود مقاومت نشان دهند. درحالی که فناوری اطلاعات و ارتباطات فرصت‌های زیاد برای فساد را از بین می‌برد می‌تواند فرصت‌های جدیدی برای دست‌کاری کسانی فراهم سازد که به‌خوبی با سیستم‌های جدید آشنا هستند. به یک معنا، فناوری اطلاعات و ارتباطات مجال تغییر میان‌نسلی^۲، در فساد و رانت‌خواری را میسر می‌سازد. همچنین مشارکت برای کاهش فساد اهمیت دارد. ماده ۱۳ کنوانسیون مبارزه با فساد سازمان ملل متحد، مشارکت جامعه را با واژگان زیر تأمین می‌کند:

1 - departmental channel

2 - intergenerational

هر کشور عضو، در چارچوب امکانات خود و طبق اصول اساسی قانون داخلی خود، اقدامات مقتضی را به عمل خواهد آورد تا شرکت فعالانه افراد و گروه‌های خارج از بخش دولتی مثل جامعه مدنی، سازمان‌های غیردولتی و سازمان‌های جامعه‌محور را به منظور جلوگیری و مبارزه با فساد، ارتقا بخشد و آگاهی عمومی را در رابطه با وجود، علل و شدت و تهدید فساد افزایش دهد. مشارکت باید با انجام اقداماتی مانند موارد زیر تقویت شود:

الف - ارتقای شفافیت و مشارکت مردم در فرآیند تصمیم‌گیری؛

ب - تضمین این امر که مردم دسترسی مؤثر به اطلاعات دارند؛

ج - انجام فعالیت‌های مربوط به اطلاع‌رسانی همگانی که به عدم تحمل فساد و نیز برنامه‌های آموزشی مردمی از جمله برنامه‌های درسی مدارس و دانشگاه‌ها کمک می‌کند؛

د - ارج نهادن، ارتقا و حمایت از آزادی به منظور دریافت، نشر و توزیع اطلاعات مربوط به فساد.

حکمرانی الکترونیک یکی از بهترین راه‌های تضمین مشارکت است و واسطه‌ها را از میدان خارج می‌کند، واسطه‌هایی که بازیگران محوری در دادوستدهای آلوده به فساد می‌باشند. فساد تنها مسئله‌ای بین اعطاکننده و دریافت‌کننده نیست: واسطه‌ها نقش مهم و بعضاً حیاتی در این بین بازی می‌کنند. دولت می‌تواند شعار «فساد فراگیر شده است» را که به وسیله واسطه‌ها ترویج می‌شود، متوقف نماید. دادوستدهای آلوده به فساد باید با قدرت هر چه تمام از راه حکمرانی الکترونیک محدود شوند. هر چه افراد بیشتری از سازو کارهای دولت الکترونیک و اینترنت برای برقراری ارتباط با مقامات دولتی استفاده نمایند، نیاز آن‌ها برای تماس شخصی با واسطه از بین می‌رود.

۳- چارچوب مفهومی

فساد به‌خصوص در جوامع جهان سوم از توسعه و حکمرانی جلوگیری می‌کند. از نگاهی نظری، فرض بر این است که حکمرانی الکترونیک، فساد را کاهش دهد. بنابراین استقرار حکمرانی الکترونیک به‌عنوان ابزار ضدفساد از اولویت برخوردار است. جمهوری کره زیرساخت‌های قدرتمندی از حکمرانی الکترونیک در اختیار دارد گرچه تاریخ توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات در این کشور از قدمت طولانی برخوردار نیست. هر کشور کمتر توسعه یافته یا در حال توسعه‌ای می‌تواند درس‌هایی از کره بیاموزد و از سیاست‌هایی که مناسب با فضای داخلی خودشان می‌باشند، پیروی نماید. اکنون کره به‌عنوان کشور توسعه‌یافته قلمداد می‌شود که با استفاده از حکمرانی الکترونیک توانسته فساد را کنترل کند.

چرا کره جنوبی به عنوان مورد مطالعاتی انتخاب شد؟

براساس گزارش جهانی آمادگی الکترونیک سازمان ملل متحد در سال ۲۰۰۵ کره جنوبی با شاخص آمادگی دولت الکترونیک ۰/۸۷۲۷ در رتبه پنجم جهان و رهبر منطقه‌ای در جنوب و آسیای شرقی است. جمهوری کره ۷۲/۸ درصد کاربر اینترنت دارد و نرخ مشترکین تلفن همراه ۷۹/۷ درصد است. این کشور دارای سطح بالایی از زیرساخت‌های دولت الکترونیک می‌باشد. سیستم تدارکات الکترونیک دولت و سامانه اوپن دولت کلان‌شهر سئول به‌طور خلاصه شرح داده خواهد که گویای موفقیت دولت الکترونیک به‌عنوان ابزار مبارزه با فساد است. آن‌ها شناخته‌شده‌ترین موارد مقابله با فساد از طریق دولت الکترونیک هستند و پتانسیل‌ها و مشکلات طراحی برنامه‌های دولت الکترونیک را برجسته می‌سازند که بر اهداف دوگانه شفافیت و مبارزه با فساد متمرکز هستند. در یک بررسی انجام‌شده درباره حکمرانی دیجیتال که با حمایت سازمان ملل و جامعه مدیریت عمومی آمریکا صورت گرفت، در سال ۲۰۰۳ و ۲۰۰۵ دولت کلان‌شهر سئول رتبه نخست دولت الکترونیک را از بین ۱۰۰ شهر جهان به خود اختصاص داد. دولت الکترونیک سئول با شهرها و سازمان‌های خارجی گوناگونی مورد سنجش قرار گرفته است. در نیمه اول سال ۲۰۰۵، بیش از ۵۷۰ مقام و کارشناسان از ۵۰ کشور جهان از سئول بازدید کردند و دانش و تجربه خودشان درباره ایجاد و راه‌اندازی دولت الکترونیک را به اشتراک گذاشتند.

اداره اقتصاد عمومی و مدیریت عمومی سازمان ملل، اداره خدمات عمومی کره جنوبی به دلیل راه‌اندازی سیستم تدارک الکترونیک دولتی را برنده جایزه خدمات عمومی سازمان ملل در سال ۲۰۰۲ اعلام کرد. بانک جهانی به سیستم تدارک الکترونیک دولتی علاقه دارد زیرا از این سیستم انتظار می‌رود ضمن کاهش هزینه‌ها، شفافیت در فرایند خریدهای دولتی و انعقاد قراردادها را افزایش دهد. طبق نظر سازمان همکاری و توسعه اقتصادی سیستم تدارک الکترونیک دولتی تأثیر زیادی بر استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات در بخش خصوصی داشته است. تحلیل و بررسی این موارد از کره جنوبی، تصویر روشنی از معیارهای راه‌اندازی دولت الکترونیک و کاهش فساد از طریق آن را ترسیم خواهد کرد. اکنون نگاهی به زیرساخت فناوری اطلاعات و ارتباطات کره جنوبی خواهیم داشت.

وضعیت زیرساخت‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات کره جنوبی

سال و ماه	نرخ (%)	تعداد/کمیت	معیارها
۲۰۰۵	۵۳/۴	۲۵/۶۸۵	نفوذ PC (رایانه شخصی)
۲۰۰۵	۷۲/۸	۳۳/۰۱۰	کاربران اینترنت
۲۰۰۵	۴۷/۶	۲۲/۹۹۰	مشترکین تلفن محلی
۲۰۰۵	۴۹/۲	۲۳/۷۴۵	خطوط تلفن ثابت اصلی
۲۰۰۵	۷۹/۷	۳۸/۳۴۲	مشترکین تلفن همراه

سال و ماه	نرخ (%)	تعداد/کمیت	معیارها
۲۰۰۶/۱۰	۲۸/۹	۱۳/۹۴۴	مشترکین خدمات اینترنت پهن باند
۲۰۰۵	-	۶۴۲/۷۷۰	دامنه kr
۲۰۰۵	-	۴۳/۱۹۶	آدرس ipv4
۲۰۰۶/۰۹	۳۵/۷	-	بانکداری اینترنتی

منطق [انتخاب] این موارد

تدارکات یکی از حوزه‌های محبوب برای فساد در بخش عمومی می‌باشد. در مورد سیستم تدارکات، فرض بانک جهانی بر این است که در بیشتر کشورهای کمتر توسعه یافته و اقتصادهای در حال ظهور و توسعه‌ای، پیاده‌سازی فرایندهای تدارکات به دلیل مشکلات زیر رضایت بخش نیست: تبلیغات ضعیف، مدت کوتاه برگزاری مزایده و مناقصه‌ها، ضعف در اعلام مشخصات، عدم افشای معیارهای منتخب، اعطای قرارداد با قرعه کشی^۱، اسناد قرارداد یک طرفه، مذاکره با همه پیشنهاددهندگان و برگزاری مجدد بدون وجود دلایل کافی. برای مثال بنگلادش به دلیل تأخیر طولانی مدت در اعطای قرارداد، شهره است. تعلل در تدارکات باعث افزایش هزینه‌ها، به تعویق افتادن مزیت‌ها، بازداری شرکت‌های خوب از مشارکت در آن‌ها و اغلب نشانگر مداخلات آلوده به فساد می‌باشد. راه‌اندازی سیستمی مانند سیستم تدارکات الکترونیک دولتی می‌تواند روند برگزاری مزایده و مناقصه‌ها را شفاف‌تر کرده و منابع فساد را کاهش دهد.

دولت‌های محلی نزدیک‌ترین دولت به کسانی هستند که می‌توانند خدمات دولتی را دریافت نمایند. در کشورهای توسعه نیافته، بخش دولت محلی نیز بسیار فاسد است. پاسخگویی، شفافیت، مشارکت، توانمندسازی، انصاف و همه ویژگی‌های دیگر حکمرانی خوب زمانی می‌تواند بخشی از کار روزانه دولت و دستگاه‌های محلی باشد که تمرکززدایی و تفویض اختیار صورت گرفته باشد. بدون تمرکززدایی و تفویض اختیار، دستگاه‌های دولت تنها نهادهایی بر روی کاغذ و فاقد هرگونه نقش مؤثری خواهند بود. بدون اغراق می‌توان گفت در یک سیستم دولت محلی تمرکززدا است که بسیاری از ویژگی‌های حکمرانی خوب شانس بقا و کامیابی دارند.

دولت الکترونیک می‌تواند با قدرت دولت محلی تمرکززدا را تقویت نماید. دولت الکترونیک از نوع دولت با شهروندان نیازمند توقف یا کاهش اقدامات آلوده به فساد بین شهروندان و دیوان سالاران است. همچنان شاهد موفقیت دولت الکترونیک از نوع دولت با شهروندان از طریق سامانه اوپن در دولت کلان‌شهر سنول بودیم، دولت‌ها می‌توانند با تبعیت از این نوع دولت الکترونیک به محدودسازی فساد دست کم در دولت محلی شهری (شرکت‌های شهری و شهرداری‌ها) نائل شوند.

1 - contract awards by lottery

با سامانه اوپن، اطلاعات درباره درخواست‌های شهری^۱، روش‌های تصویب، بررسی مدارک، جدول زمانی فرایندها و دیگر موارد بلافاصله قابل دسترس است طوری که شفافیت از پیش تضمین می‌شود، برخلاف رویه‌های طولانی مدت که در آن مراحل مختلف در حال جریان برای عامه مردم گشوده نبود. شهروندان مجاز هستند مراحل مختلف انجام کارها و درخواست‌های شهروندان را از طریق اینترنت هر زمان و هر جایی بدون تلفن کردن یا دیدار با مقامات عمومی نظارت کنند. از رهگذر دسترسی همه شهروندان به اطلاعات، عدالت و بی‌طرفی در مدیریت شهری تأمین می‌گردد و بی‌اعتمادی عمومی برچیده می‌شود. در رژیم‌های پیشین شایعات و رسوایی بسیاری درباره مجوزها و موافقت‌نامه‌های رسمی وجود داشت که به بی‌اعتمادی عموم مردم به دولت منجر می‌شد؛ اما دسترسی همه شهروندان به اطلاعات، عدالت و بی‌طرفی را در مدیریت شهری به ارمغان می‌آورد که به نوبه خود موجب تقویت اعتماد عمومی می‌شود.

مدرنیسم (از اواخر قرن ۱۹ تا اواسط قرن بیستم) ادعا کرد که فساد اداری در طول تاریخ در همه جا حضور داشته و آن را دارای ارزش مطالعه تلقی نکرد. فساد از چند دهه گذشته توجه جدی محافل دانشگاهی را به خود جلب نمود. اخیراً سازمان ملل، بانک جهانی، سازمان همکاری و توسعه اقتصادی در راستای نیل به حکمرانی خوب و توسعه، بر کاهش فساد و پیاده‌سازی شمار فراوانی از پروژه‌ها به‌ویژه در کشورهای کمتر توسعه‌یافته تأکید داشته‌اند. فرض نوشتار حاضر این است که دولت الکترونیک، ابزار کارآمدی برای مبارزه با فساد می‌باشد و در نظر دارد موارد موفقیت‌آمیزی از کره جنوبی را مورد تحلیل قرار دهد که قابلیت کاربرد برای کشورهای کمتر توسعه‌یافته و سایر کشورها را داشته باشد؛ زیرا کشور یادشده همه سازوکارهای مربوط به فناوری اطلاعات و ارتباطات را توسعه داده و با کاربست آن نتایج برجسته‌ای را در کاهش فساد به دست آورده است.

۴- تحلیل موارد موفقیت‌آمیز سامانه اوپن و سیستم خدمات الکترونیک دولتی کره جنوبی

رابطه دولت با بازار و دولت با شهروندان (G2B and G2C) دو عنصر مهم دولت الکترونیک است. در مبحث بعدی بر این موارد و تجارب موفق از کره جنوبی تأکید خواهد شد. سامانه اوپن و سیستم خدمات الکترونیک دولتی کره جنوبی ممکن است نمونه خوبی از دولت الکترونیک باشد که موجبات فروکاستن از سطح فساد را فراهم ساخته است.

سامانه اوپن برای نیل به شفافیت در مدیریت شهری از راه کاهش تعلل‌های غیرضروری و جلوگیری از اداره ناعادلانه امورات شهری توسعه یافت. سامانه اوپن شبکه‌محور، به شهروندان امکان می‌دهد تا نظاره‌گر نحوه رسیدگی به درخواست مجوزها باشند به‌ویژه در حوزه‌هایی که اغلب بی‌نظمی‌هایی رخ می‌دهد. کوتاه‌سخن، سامانه اوپن یک سیستم برخط برای ارتقای شفافیت در فرایند خدمات اداری

است.

سازوکارهای پیشگیری از فساد از طریق سامانه اوپن چیست؟ در این سیستم، ۱۱۱ مورد از درخواست‌های شهری در ۱۱ مقوله برای دسترسی عموم مردم باز است. شهروندان می‌توانند فرم درخواست خدمات مورد نیاز خود را پر کنند و به چگونگی رسیدگی به آن نظارت داشته باشند. وقتی شهروندی درخواست خدمات مورد نیاز را تکمیل می‌کند، مقامات عمومی موظف هستند جزئیات درخواست واصله را بر روی تارنمای سامانه اوپن قرار دهند. با استفاده از هر پایانه رایانه‌ای متصل به اینترنت، شهروندان می‌توانند زمان دریافت درخواست‌ها در زمان مقتضی، چگونگی بررسی و رسیدگی به آن، زمان اعطای مجوز و موافقت‌نامه رسمی و همچنین در صورت رد درخواست، دلایل رد آن را که باید عنوان گردد، مشاهده کنند. برای مثال به محض اینکه شهروندی درخواست مجوز ساخت و ساز را ارسال می‌کند، می‌تواند از تارنمای رسمی دولت کلان‌شهر سؤال بازدید کرده و با کلیک روی آی‌کون اوپن یا انتخاب موردی از فهرست درخواست‌های موجود، مراحل مختلف انجام کار را مشاهده نماید. در همه این فرایندها شهروندان نیازی به تماس مستقیم با هیچ‌کس را ندارند که طبیعتاً جلوی رفتارهای رانت‌خواری را می‌گیرد.

چوی و مون - سوک در مقاله‌ای درباره سامانه اوپن، با ارقام زیر نشان دادند که با به‌کارگیری سیستم یادشده فساد کاهش داشته است:

درصد پاسخ‌دهندگانی که موافق کاهش فساد هستند.

ساخت و ساز مسکن	کار ساختمانی	آتش‌نشانی	بهداشت عمومی	مالیات	حمل و نقل	پارک‌ها و فضای سبز
۵۵٪	۵۲/۱٪	۵۲/۵٪	۴۴/۴٪	۴۰/۸٪	۴۹/۲٪	۴۶/۴٪

در حال حاضر کره جنوبی، تصویری از خود به‌عنوان کشور «در حال توسعه» را پاک کرده و واژه «توسعه یافته» را جایگزین آن نموده است. آن‌ها طی چهل سال گذشته در حال تغییر دادن شرایط اقتصادی خود بوده‌اند و اکنون اقتصادشان یکی از بهترین اقتصادهای دنیاست. فوق‌العاده‌ترین مورد توسعه صورت گرفته در کره جنوبی در بخش فناوری اطلاعات است. در ارتباط با دولت الکترونیک و حکمرانی الکترونیک، رتبه آن‌ها بالاتر از بسیاری از کشورهای پیشرفته در اروپا و آمریکاست. کره جنوبی به میزان شگرفی بر فساد افسار زده که در این میان حکمرانی الکترونیک یکی از عوامل مؤثر می‌باشد.

با توجه به مثال‌های موفقیت‌آمیز سامانه اوپن دولت کلان‌شهر و سیستم تدارکات الکترونیک دولتی می‌توان برخی از عوامل دخیل در این امر را شناسایی کرد. عوامل موفقیت شامل موارد زیر است:

۱- تعیین چشم‌انداز و اهداف برای مثال طرح کره سایبری؛ ۲- رهبری قدرتمند و علاقه رئیس‌جمهور

(رهبران سیاسی)؛ ۳- نقشه راه برای دولت الکترونیک؛ ۴- هماهنگی و پشتیبانی سازمانی؛ ۵- سیستم حفاظت اطلاعات یکپارچه؛ ۶- مرکز اطلاعات قدرتمند؛ ۷- درگاه سیستم اطلاعات جغرافیایی؛ ۸- شبکه الکترونیک سئول؛ ۹- آموزش و ممارست فناوری اطلاعات؛ ۱۰- زیرساخت‌های مناسب؛ ۱۱- کارکنان ماهر فناوری اطلاعات؛ ۱۲- قدرت خرید و توانایی مردم در استفاده از فناوری اطلاعات؛ ۱۳- تلاش‌های مداوم و حمایت مالی دولت.

کره جنوبی در ۳۰ سپتامبر ۲۰۰۲ سیستم تدارکات الکترونیک دولتی را افتتاح کرد که امکان پردازش دیجیتالی کارهای تدارکاتی همه سازمان‌های عمومی از جمله آژانس‌های دولتی، شهرداری‌های محلی و نهادهای دریافت‌کننده بودجه دولتی را فراهم می‌کرد. سیستم فوق، سیستمی است که به‌طور دیجیتالی، رویه‌های تدارکاتی پیچیده‌ای را پردازش می‌کند که قبلاً با استفاده از رویه‌های کاغذی انجام می‌گرفت. از زمان افتتاح آن، همه آگهی‌های قراردادهای تدارکات داخلی از طریق آن انجام گرفته است، درحالی‌که بیش از ۸۰ درصد پیشنهاد مزایده و مناقصه به‌صورت الکترونیکی به مرحله اجرا گذاشته شده است.

چگونه سیستم تدارکات الکترونیک دولتی فساد را کاهش می‌دهد؟ در میان همه مزیت‌های این سیستم به‌جای اثرات کمی، مهم‌ترین کارکرد آن ارتقای شفافیت در تدارکات عمومی است. تعاملات بین سازمان‌ها و شرکت‌های عمومی از راه اینترنت بهبود می‌یابد نه به‌صورت تماس چهره به چهره. به‌عنوان مثال از عوامل بالقوه فساد روابط مکرر بین مقامات تدارکات و کارکنان شرکت‌های خصوصی که باعث ایجاد مشکلاتی در گذشته شده بود، جلوگیری به‌عمل می‌آید. اداره خدمات عمومی، مشتاقانه در پی ارتقای هرچه بیشتر شفافیت و کارآمدی در تدارکات الکترونیک عمومی است. عواملی که از طریق آن سیستم تدارکات الکترونیک دولتی فساد را کاهش می‌دهد عبارت‌اند از: دسترسی عموم مردم به مشخصات در بازه زمانی معقول؛ افزایش رقابت و بی‌طرفی؛ جلوگیری از مشارکت ناروای عرضه‌کنندگان در قراردادها؛ مراقبت از تخلفات مأموران تدارکاتی؛ در دسترس قرار دادن رهنمودهای سیاست‌گذاری شفاف.

از سیستم تدارکات الکترونیک دولتی انتظار می‌رود به صرفه‌جویی ۲/۷ میلیارد دلار در هزینه‌های تدارکات سالانه کمک کند. این سیستم، اطلاعات یکپارچه‌ای درباره تدارکات عمومی از منابع یکپارچه تأمین می‌کند. سیستم تدارکات الکترونیک دولتی به‌صورت برخط و در زمان معقول انجام همه مراحل از اطلاع‌رسانی تا پرداخت هر چیز را امکان‌پذیر می‌کند. عرضه‌کنندگان و پیشنهاددهندگان فقط یک‌بار نیاز به ثبت‌نام دارند، سپس می‌توانند به همه تسهیلات سیستم تدارکات الکترونیک دولتی نظیر کسب همه اطلاعات مرتبط با تدارکات، ارائه پیشنهاد و تضمین‌های عملکرد، درخواست پرداخت‌ها و سایر موارد دسترسی داشته باشند. همه موارد گفته‌شده شفافیت را ارتقا می‌بخشد و فساد

را کنترل می‌کند.

برای انجام همه فعالیت‌های تدارکاتی، سیستم تدارکات الکترونیک دولتی به ۵۳ سیستم داخلی متصل است. مثلاً به منظور میسر سازی امکان تشریک اطلاعات ارزیابی برای انتخاب پیمانکاران واجد شرایط از جمله شرایط مالی و تاریخیچه عملکرد گذشته آنها، سیستم تدارکات الکترونیک دولتی با شش انجمن مرتبط با ساخت و ساز در ارتباط است. همچنین به پانزده بانک تجاری عمده برای پرداخت الکترونیک وصل است. از طریق ارتباط خود با ده نهاد ضمانت کننده، سیستم تدارکات الکترونیک دولتی به صورت الکترونیکی، مدارک گوناگون مرتبط با ضمانت از جمله ضمانت‌های مناقصه و قرارداد را مورد رسیدگی قرار می‌دهد. این سیستم زمان لازم برای انجام تدارکات را به شدت کاهش می‌دهد. مثلاً پرداخت کالاها را می‌توان به جای چهارده روز در سیستم سابق، ظرف چهار ساعت انجام داد. تجاری که از عملکرد سیستم تدارکات الکترونیک دولتی و سامانه اوپن به دست آوردیم نشان می‌دهد که حکمرانی الکترونیک می‌تواند در راستای فروکاستن فساد نقش مثبتی ایفا نماید. حکمرانی الکترونیک قادر است بازیگران فساد را در تنگنا قرار دهد. همچنین بحث و گفت‌وگو با چند تن از دانشگاهیان و دیوان سالاران کره جنوبی حاکی از این است که حتی با وجود این سامانه‌ها، گاهی مقامات امکان رانت‌خواری دارند. آنها می‌توانند با هدف دریافت «پول تسریع کننده» در ارائه خدمات تعلل ورزند همچنین می‌توانند قبل از دریافت درخواست‌ها، مدارک بیشتری را طلب نمایند. برای جلوگیری از این نوع کارها، دولت با ایجاد وبگاه «تابلو اعلانات»، سیستم [کنترلی] کراس-چک^۱ را راه‌اندازی کرد. در صورتی که مقامات مدارکی بیشتری از آنچه مورد نیاز است، طلب نمایند و یا در صورت هرگونه تعلل غیر ضروری در دریافت درخواست‌ها، شهروندان می‌توانند در این وبگاه شکایت کنند. این سازوکار ضمن پاسخگو تر کردن مقامات، شیوه‌های دریافت رشوه و اقدامات ناعادلانه را محدود خواهد کرد.

نتیجه‌گیری

حکمرانی الکترونیک، به عنوان ابزار مبارزه با فساد نقش مؤثری دارد. زیرا می‌تواند شفافیت را افزایش دهد، محیط برابر ایجاد کند، مقدمات فساد را برچیند، فرهنگ و رفتار جدیدی را خلق نماید و فرصت‌های فساد برای واسطه را از بین ببرد. سیستم تدارکات الکترونیک دولتی، اطلاعات یکپارچه‌ای را برای متقاضیان ارائه می‌دهد. طبق قانون حدود ۲۷ هزار سازمان عمومی ملزم هستند اطلاعات درباره مزایده و مناقصه‌ها از جمله حجم پروژه، مشخصات، معیارهای اعطای قرارداد را در روی وبگاه این سیستم قرار دهند. همچنین اطلاعاتی درباره ۳۹۰ هزار محصول در روی سیستم فهرست شده است. تأمین کنندگان می‌توانند در همه مزایده‌ها و مناقصات سازمان‌های عمومی به وسیله فقط با یک بار ثبت نام

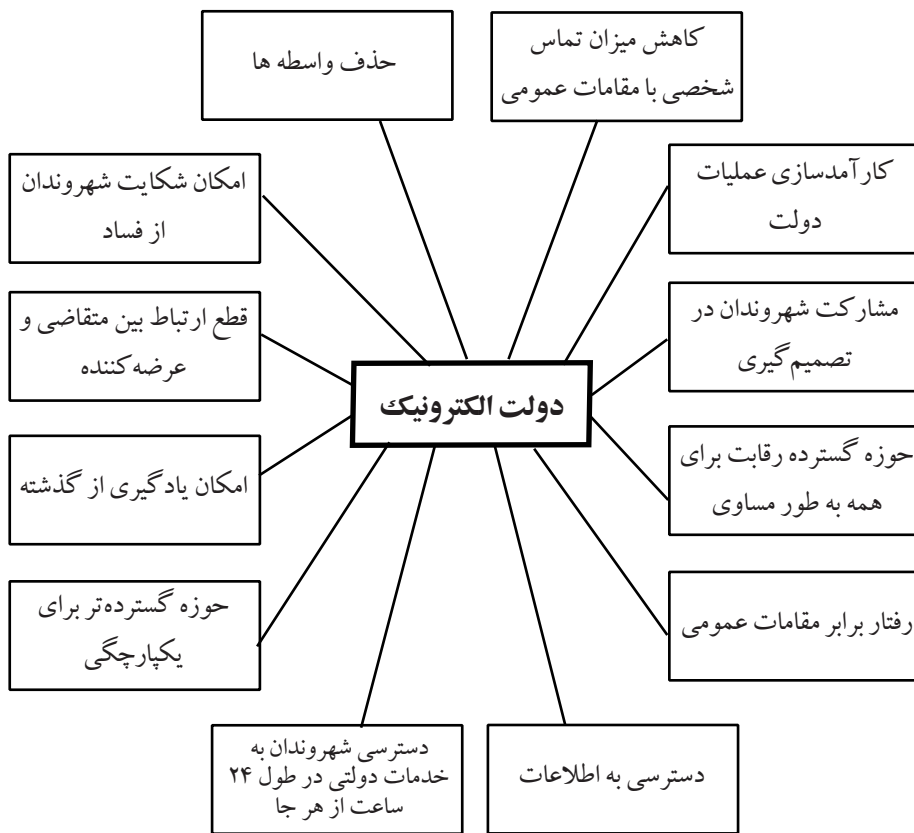
در سیستم تدارکات الکترونیکی دولت مشارکت نمایند و نیازی به ثبت نام دیگری ندارند. مشارکت آن‌ها در مزایده و مناقصه افزایش چشمگیری داشته است. سیستم تدارکات الکترونیکی دولت، تدارکات الکترونیک شفاف را میسر می‌سازد. تمام فرایندهای تدارکات از جمله درخواست خرید، دعوت به مزایده و مناقصه، بازرسی قراردادی و پرداخت‌ها دیجیتالی شده و اطلاعات به صورت به روز در معرض دید همگان قرار می‌گیرد. اخیراً ۹۲ درصد از مزایده‌ها و مناقصات داخلی به صورت الکترونیکی اجرا شده‌اند. هر ماه نزدیک به ۱/۲ میلیون از افراد در مزایده‌ها و مناقصات الکترونیکی مشارکت دارند. قریب به ۲۳ هزار کالا از جمله لوازم اداری در این بازارچه موجود است. سازمان‌های عمومی می‌توانند فرآیند خرید کالاهای مورد تقاضا را تنها با چند کلیک از ثبت سفارش تا پرداخت تکمیل کنند. سازمان‌های عمومی ۹۷ درصد از محصولات اداری مورد نیاز خود را از این بازارچه الکترونیک تهیه می‌نمایند. با سامانه اوپن، اطلاعات درباره درخواست‌های شهری، روش‌های تصویب، بررسی مدارک، جدول زمانی فرایندها و مانند اینها بلافاصله قابل دسترس است به گونه‌ای که شفافیت از پیش تضمین می‌شود و این برخلاف رویه‌های طولانی مدت است که در آن مراحل مختلف کارها برای عامه مردم روشن نبود. شهروندان مجاز هستند مراحل مختلف انجام کارها و درخواست‌های شهری را از طریق اینترنت هر زمان و هر جایی بدون تلفن کردن یا دیدار با مقامات عمومی نظارت کنند. از رهگذر دسترسی همه شهروندان به اطلاعات، عدالت و بی‌طرفی در مدیریت شهری تأمین می‌گردد و بی‌اعتمادی عمومی برچیده می‌شود. در رژیم‌های پیشین شایعات و رسوایی بسیاری درباره مجوزها و موافقت‌نامه‌های رسمی وجود داشت که به بی‌اعتمادی عموم مردم به دولت منجر می‌شد؛ اما دسترسی همه شهروندان به اطلاعات، عدالت و بی‌طرفی در مدیریت شهری را به ارمغان می‌آورد که موجب تقویت اعتماد عمومی می‌شود. کیم و کیون جولی با ارائه برخی آمارها نشان دادند که بعد از استقرار حکمرانی الکترونیک (سامانه اوپن) سطح خدمات مقامات عمومی افزایش یافته است.

از بین ۱۹۴۷ مقام عمومی مورد هدف برای پیمایش، ۵۰ درصد آن‌ها موافق و ۲۷ درصد مخالف افزایش سرعت انجام کارها از طریق سامانه اوپن بودند. از سوی دیگر در پیمایش دیگری از میان ۵۰۰ شهروند، ۶۸ درصد اذعان داشتند که سامانه اوپن سرعت انجام کارها را سریع‌تر از گذشته کرده است. از نقطه نظر کاهش فساد، برآورد پیمایش آن‌ها نشان داد که حکمرانی الکترونیک، فساد را در بخش‌های مختلف برای مثال ساخت و ساز ساختمان ۲۹/۸ درصد، طراحی شهر ۹/۹ درصد کاهش داده است.

سامانه اوپن و سیستم تدارکات الکترونیکی دولت نشانگر نمونه‌های خوبی از انجام «بیشترین کارها با کمترین هزینه» است. دولت کره جنوبی دارای زیرساخت فناوری اطلاعات و ارتباطات قدرتمندی می‌باشد و این سیستم‌ها بدون هزینه‌های زیاد ساخته شده‌اند؛ اما کشورهای جهان سوم باید راه طولانی برای توسعه یافتگی در زمینه فناوری اطلاعات و ارتباطات را طی کنند. حکمرانی الکترونیک و سامانه‌هایی مشابه سامانه اوپن و سیستم تدارکات الکترونیکی دولت، هزینه‌های زیرساختی زیادی را می‌طلبد. این موارد غیر از هزینه‌های اولیه برای استقرار زیرساخت اینترنت، به هزینه بیشتر برای کاهش

انگیزه‌های فساد نیازی ندارد. اگر دولت محلی و مرکزی از پیش رایانه‌ای شده باشد هزینه اولیه برای استقرار حکمرانی الکترونیک خیلی بالا نخواهد بود. کره جنوبی همه این مراحل توسعه را تنها ظرف ۴۰ تا ۳۰ سال گذشته تجربه نموده است. سایر کشورهای در حال توسعه می‌توانند دنباله‌رو کره جنوبی، در استفاده از حکمرانی الکترونیک به عنوان ابزار مبارزه با فساد باشند. با تحلیل مواردی از کره جنوبی، نوشتار حاضر به برخی مؤلفه‌ها پی برد که براساس آن حکمرانی الکترونیک می‌تواند به تقلیل اقدامات آلوده به فساد کمک کند (به تصویر مندرج در انتهای مطالب مراجعه شود). در پایان می‌توانیم نتیجه بگیریم که حکمرانی الکترونیک ابزار مؤثری برای مبارزه با فساد است؛ گرچه عوامل دیگر مانند آموزش، فرهنگ، ثبات سیاسی، حاکمیت قانون، زیرساخت‌های اقتصادی و مانند اینها به همین منوال مهم هستند. جایی که فساد، نوعی عادت است؛ سامانه اوپن و سیستم تدارکات الکترونیکی شواهدی بر ایجاد تغییر در این عادت هم در بین مردم و هم در بین مقامات هستند که موجب فروکاستن فساد شده است.

چگونه حکمرانی الکترونیک می‌تواند فساد را محدود نماید؟

References

- 1- Ades, Alberto, and Tella, Di Rafael. 1999. Rents, Competition, and Corruption. *The American Economic Review*, 89 (4), 982_993.
- 2- Adoption of UN Convention against Corruption. 2004. *The American Journal of International Law*, 98 (1), 182_184.
- 3- Bhatnagar, Subash. 2003. Transparency and corruption: Does E-government help? Draft paper for the compilation of CHRI 2003 Report OPEN SESAME: looking for the Right to nformation in the Commonwealth. Commonwealth Human Rights Initiative.
- 4- Choi, Seungbeom, and Ahn, Moon-Suk. 2001. OPEN the Government: Online Procedures Enhancement for Civil Applications. Presented in the 62nd National Conference American Society for Public Administration. Rutgers University Newark, NJ. March 10_13.
- 5- D.Net Bangladesh. 2004. Handbook on Implementing E-government with Basic Introduction to Commerce. From <http://www.dnet-bangladesh.org/Handbook%20on%20eGovernment.pdf>
- 6- Douglas, Mary. 1966. Purity and danger. London: Routledge. Global Corruption Report. 2001. Edited by Robin Hodess. Berlin, Germany. Transparency International. <http://www.transparency.org/publications/gcr>"Global Corruption Report 2007." Transparency International. <http://www.transparency.org/publications/gcr>
- 7- Habib, Mohsin and Leon Zurawicki. 2002. Corruption and Foreign Direct Investment. *Journal of International Business Studies*, 33(2), 291_307.
- 8- Heeks, Richard (2004). e-Government for Development Transparency Definitions Page.IDPM, University of Manchester, UK. www.egov4dev.org.
- 9- Hong, Chun Soo. 2003. To Enhance Efficiency and Transparency in the Public Procurement Sector by Utilizing the Government electronic Procurement System (GePS). Paper presented in 18th Meeting of the Government Procurement Experts Group. Phuket,Thailand. 1516-August.
- 10- Husted, Bryan W. and Instituto Tecnologico y de Estudios. 1999. Wealth, Culture, and Corruption. *Journal of International Business Studies*, 30 (2), 339_359.

- 11- Hutchcroft, Paul D. 1997. The Politics of Privilege: Assessing the Impact of Rents, Corruption, and Clientelism on Third World Development. *Political Studies*, 45,639_658.
- 12- Johnston, Michael. 2005. *Syndromes of Corruption: Wealth, Power, and Democracy*. Cambridge University Press. New York.
- 13- Kaufmann, Daniel. Aart Kraay, and Pablo Zoido-Lobaton. 1999. *Governance Matters*. PolicyResearch Working Paper. The World Bank.
- 14- Kim, Kyung-Sup. 2003. Procurement Service of Korea. Paper presented in UN Public Service Awards on Innovations and Quality in Governments, Mexico City, Mexico, Nov. 5.
- 15- Kim, Yeong Pyong, and Keun Joo Lee. 2001. Effectiveness of the OPEN system in Seoul Metropolitan Government. Paper presented at the Winter Symposium of the Korean Association of Public Administration (KAPA).
- 16- Klitgaard, Robert. 1988. *Controlling Corruption*. Berkeley, CA: University of California Press.
- 17- Labelle, Huguette. 2006. Transparency International & K-PACT Models for Success. Paper presented in the K-PACT International Forum on Building a Coalition for Anti-Corruption and a Transparent Society. Seoul, Republic of Korea. April 11.
- 18- Macrae, John. 1982. Underdevelopment and the economics of corruption: A game theory approach. *World Development*, 10 (8), 677_687.
- 19- National Information Society Agency (NIA). 2006. *Yearbook of Information Society Statistics*. Republic of Korea.
- 20- Nye, Joseph. 1989. "Corruption and political development: A cost-benefit analysis." In *Political Corruption: A Handbbok*, edited by Arnold J. Heidenheimer, Michael Johnston, and Vactor T. Levine. New Brunswick, N.J.: Transaction.
- 21- Oldenburg, Phillip. 1987. Middleman in Third World Corruption: Implications of an Indian Case. *World Politics*, 39 (4), 508_535.
- 22- Organization for Economic Co-operation and Development (OECD). 2004. *ICT Diffusion to Business: Peer Review, Country Report: Korea*. Working Party on the Information Economy. DSTI/ICCP/IE(2003)9/FINAL
- 23- Panday, Pranab kumar 2005. "Local government in Bangladesh." *South Asian*

- Journal. (9) July-Sept.
- 24- Rose-Ackerman, Susan. 1999. *Corruption and Government: Causes, Consequences, and Reform*. Cambridge University Press. _____. 2002. When is Corruption Harmful? in Arnold J. Heidenheimer and Michael Johnston, eds., *Political Corruption: Concepts and contexts*. 3rd edn. New Brunswick, NJ:Transaction Publishers. 353_371.
- 25- Johnston, eds., *Political Corruption: Concepts and contexts*. 3rd edn. New Brunswick, NJ:Transaction Publishers. 353_371.
- 26- Santhanam Committee Report. 1964. Report of the Committee on Prevention of Corruption. Ministry of Home Affairs. New Delhi: Government of India.
- 27- Schleifer, Andrei & Robert W. Vishny. 1993. "Corruption." *Quarterly Journal of Economics*, 108 (3), 599_617.
- 28- Seong, Si Kyung, and Lee, Jae Young. 2004. "Developing E-Procurement Systems: A Case Study on the Government E-Procurement Systems in Korea." *Public Finance and Management*, 4(2), 138_166.
- 29- Seoul Metropolitan Government (SMG). 2006. *Seoul-Government White Paper 20022006*. Republic of Korea.
- 30- Shadrach, B. 2002. *eGovernment for Transparency*. International Conference on eGovernment for Development. Palermo, Italy. April 10_11.
- 31- Stausberg, Mathias. 2006. *Strengthening Solidarity for a Transparent Society*. Paper presented in K-PACT International Forum on Building a Coalition for Anti-Corruption and a Transparent Society. Seoul, Republic of Korea. April 11.
- 32- Thompson, Dennis F. 1993. *Mediated Corruption: The Case of the Keating Five*. *American Political Science Review*, 87 (2), 369381-.
- 33- Tsalikis, John & Osita Nwachukwu. 1991. A comparison of Nigerian to American views of bribery and extortion in international commerce. *Journal of Business Ethics*, 10, 85_98.
- 34- UNDP. 2003. *Human Development Report*. Delhi. Oxford University Press. http://hdr.undp.org/reports/global/2003/pdf/presskit/HDR03_PKE_HDI.pdf
- 35- UNDP. 2006. *Human Development Report*. <http://hdr.undp.org/hdr2006/>
- 36- UNPAN. 2005. *United Nations Global E-government Readiness Report 2005: From E-government to E-inclusion*. UNPAN/200514/. United Nations.
- 37- www.unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/un/unpan019207.pdf.

Web sites

- 38- http://www.transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi
- 39- <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/un/unpan016066.pdf>
- 40- http://portal.unesco.org/ci/en/ev.php-URL_ID=3038&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html
- 41- <http://www1.worldbank.org/publicsector/egov>
- 42- www.egov4dev.org/etransstakemap.htm